

Ενδεικτικό σενάριο διδασκαλίας αυτοτελούς λογοτεχνικού κειμένου (μυθιστόρημα)

Γενικές οδηγίες για τον/την εκπαιδευτικό

Η διδακτική προσέγγιση του μυθιστορήματος ολοκληρώνεται σε 15-16 διδακτικές ώρες και αναπτύσσεται σε τρεις φάσεις («πριν από την ανάγνωση», «κατά την ανάγνωση», «μετά την ανάγνωση»).

Πιο συγκεκριμένα, στην προαναγνωστική φάση (διάρκειας 2 διδακτικών ωρών) υπάρχουν εισαγωγικές δραστηριότητες στις οποίες οι μαθητές ενθαρρύνονται να διατυπώσουν τις προσδοκίες που τους γεννώνται διαβάζοντας απλώς τον τίτλο και να ασχοληθούν ειδικότερα με τον συγγραφέα, τα ιστορικά γεγονότα στο πλαίσιο των οποίων εκτυλίσσεται η πλοκή, τις προηγούμενες εκδόσεις, τους τόπους όπου δρουν οι χαρακτήρες, το εξώφυλλο και το οπισθόφυλλο της έκδοσης. Μεταξύ αυτής της φάσης και της επόμενης παρεμβάλλεται υποστηρικτικό υλικό που διευκολύνει την ανάγνωση: συγκεκριμένα, παρεμβάλλονται οι **Πίνακες 1 και 2** οι οποίοι περιέχουν καθοδηγητικούς θεματικούς άξονες σημειώσεων, **πίνακες χαρακτήρων** και το **αναγνωστικό ημερολόγιο** που αποτυπώνει τον συνολικό προγραμματισμό της κυρίως αναγνωστικής φάσης. Κατά τη διάρκεια της τελευταίας (12 διδακτικές ώρες), η ανάγνωση εξελίσσεται τόσο στο σπίτι όσο και στην τάξη, ενώ η ολομέλεια συζητά με βάση τα ερωτήματα που αφορούν το τμήμα του κειμένου που σύμφωνα με το αναγνωστικό ημερολόγιο πρέπει να διαβάζεται κάθε εβδομάδα. Η φάση της κυρίως ανάγνωσης χωρίζεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος γίνεται η ανάγνωση η οποία μοιράζεται στο σπίτι και το σχολείο, ενώ στο δεύτερο προσεγγίζεται συνολικά το έργο με τη βοήθεια ομαδοσυνεργατικών τρόπων οργάνωσης της τάξης (2 διδακτικές ώρες). Τέλος, η φάση μετά την ανάγνωση (διάρκειας 2 διδακτικών ωρών) περιλαμβάνει ατομικές και ομαδικές δραστηριότητες που εμπλέκουν τους/τις μαθητές/-τριες σε εργασίες ερευνητικής φύσεως, δημιουργικής γραφής και διακαλλιτεχνικής διερεύνησης, που βαθαιίνουν τον προβληματισμό τους για το κείμενο που μελέτησαν, οξύνουν την κρίση τους και απελευθερώνουν τη φαντασία τους.

Στο πλαίσιο του παραπάνω σχεδιασμού, συνιστάται:

α) να υπάρχει ψηφιακός χώρος (ψηφιακή τάξη του μαθήματος), όπου οι μαθητές/-τριες θα αναρτούν τις σκέψεις και τους προβληματισμούς τους, καθώς και τις ατομικές ή ομαδικές εργασίες τους. Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιεί στην τάξη μέρος αυτού του υλικού, εφόσον το θεωρεί χρήσιμο για σχολιασμό.

β) Οι μαθητές/-τριες να ενημερωθούν γύρω από την αξιοποίηση του αναγνωστικού ημερολογίου, το οποίο συμβάλλει στην οργάνωση της ανάγνωσης.

γ) Οι μαθητές/-τριες να κρατούν σημειώσεις, οι οποίες αφορούν τις εντυπώσεις, τα συναισθήματα, τις απόψεις τους, τα σχόλιά τους, τις παρατηρήσεις τους, τυχόν ερωτήματά τους και πιθανές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν κατά την ανάγνωση.

Τίτλος: Μπορούν να καταγράψουν τις αυθόρμητες σκέψεις τους με την ανάγνωση του τίτλου. Εναλλακτικά, μπορούν να γράψουν ένα κείμενο σχετικό με τον τίτλο και τα συναισθήματα που τους δημιουργεί.

Συγγραφέας: Αναζητείται υλικό σε σχέση με τον/τη συγγραφέα. Αναρτάται στην e-class ή ετοιμάζεται μια παρουσίαση, φτιάχνεται μια χρονογραμμή.

Εποχή στην οποία εκτυλίσσεται: Υπάρχει κάποιο κορυφαίο ιστορικό/κοινωνικό ορόσημο το οποίο πρέπει να πληροφορηθούν οι μαθητές/-τριες πριν αρχίσουν την ανάγνωση, ώστε να καταλάβουν τις συνθήκες στις οποίες εκτυλίσσεται η πλοκή; Αναζητούν πληροφορίες από ιστοτόπους ή από τα σχολικά βιβλία. Κάποιος μαθητής ή μαθήτρια παρουσιάζει τη σειρά των γεγονότων.

Τοπόσημα: Υπάρχουν κάποια σημεία που θα ήταν χρήσιμο να εντοπίσουν οι μαθητές στον χάρτη πριν ξεκινήσουν την ανάγνωση; Βρίσκουν τα σημεία στον χάρτη και αναζητούν ιστορικά στοιχεία που σχετίζονται με τους τόπους όπου εκτυλίσσεται η πλοκή.

Τίτλος, εξώφυλλο και οπισθόφυλλο: Μπορούν να καταγράψουν τις αυθόρμητες σκέψεις τους συνδυάζοντας τον τίτλο με το εξώφυλλο και το οπισθόφυλλο. Τι περιμένουν;

Παλαιότερες εκδόσεις και αναγνωστικές εμπειρίες: Για τα κορυφαία έργα της νεότερης παιδικής λογοτεχνίας ενδέχεται να υπάρχουν σε βιβλιοθήκες ή στην κατοχή του εκπαιδευτικού οι παλαιότερες εκδόσεις. Μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να δείξει αυτές τις εκδόσεις και ίσως να διηγηθεί πώς ο ίδιος γνώρισε το κείμενο. Σκανάρονται τα εξώφυλλα και αναρτώνται. Γύρω από αυτά γίνεται μια συζήτηση σε σχέση με το τι προβάλλει το κάθε εξώφυλλο, τα χρώματά του. Ποιο μας αρέσει περισσότερο;

Προετοιμάζοντας την ανάγνωση

Οι μαθητές/-τριες προετοιμάζονται για την ανάγνωση του μυθιστορήματος. Μπορεί ο/η εκπαιδευτικός και οι μαθητές/-τριες να αξιοποιήσουν γι' αυτό το αναγνωστικό ημερολόγιο, που αποτυπώνει τον συνολικό προγραμματισμό της κυρίως αναγνωστικής φάσης. Στο αναγνωστικό ημερολόγιο σημειώνονται τα μέρη που διαβάζουμε κάθε εβδομάδα στο σπίτι αλλά και τα αντίστοιχα μέρη που θα διαβαστούν στην τάξη.

Ο/Η εκπαιδευτικός αναφέρεται στις τεχνικές σημειώσεων. Οι σημειώσεις μπορούν να κρατηθούν στο τετράδιο ή σε χαρτάκια post-it και να είναι κολλημένες στις σελίδες του βιβλίου. Είναι δυνατόν να προαποφασιστούν οι άξονες γύρω από τους οποίους θα κρατηθούν σημειώσεις. Για τον λόγο αυτόν παρουσιάζονται οι παρακάτω πίνακες. Ο Πίνακας 1 περιέχει καθοδηγητικούς θεματικούς άξονες σημειώσεων που μπορεί να κρατά ο/η μαθητής/-τρια όσο διαρκεί η ανάγνωση και ο Πίνακας 2 καθοδηγεί τους/τις μαθητές/-τριες ώστε να καταγράψουν τις κρίσεις τους για τον κεντρικό χαρακτήρα.

πίνακας 1	ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ	ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
χαρακτήρες που παρουσιάζονται σε κάθε πράξη και εικόνα		
<ul style="list-style-type: none"> • Ποιος είναι ο κεντρικός χαρακτήρας; • Ποιοι άλλοι τον πλαισιώνουν; • Ποιοι από αυτούς είναι δευτερεύοντες και ποιοι αδρανείς; • Ποια είναι τα πιο πρόδηλα χαρακτηριστικά τους (με βάση την εξωτερική εμφάνισή τους, τη δράση, τα λόγια και το ήθος τους); • Τι επιδιώκουν; • Ποιες οι σχέσεις μεταξύ τους; • Πώς μιλάνε; 		
αλλαγές στους χαρακτήρες		
<ul style="list-style-type: none"> • Υπάρχουν αλλαγές στη συμπεριφορά των χαρακτήρων; • Αν ναι, ποια κίνητρα ή αιτίες προκαλούν αυτές τις αλλαγές; • Ποιες είναι οι συγκρούσεις, διαφωνίες, συμμαχίες του ήρωα με τα άλλα πρόσωπα και πώς προωθούν την εξέλιξη της πλοκής; 		
σκηνικό (χώρος/χρόνος)		
<ul style="list-style-type: none"> • Προωθεί η αλλαγή του σκηνικού τη δράση; • Συνδέεται με την εξέλιξη της πλοκής; 		
πλοκή		
<ul style="list-style-type: none"> • Ποιο είναι το βασικό γεγονός που πυροδοτεί τη δράση; • Πώς περιπλέκονται τα γεγονότα και πώς αυτή η κλιμάκωση επηρεάζει τα σχέδια του κεντρικού χαρακτήρα; • Υπάρχουν στιγμές όπου η ένταση και το ενδιαφέρον του αναγνώστη βρίσκονται στο υψηλότερο δυνατό σημείο (κορύφωση); • Υπάρχουν σημεία του έργου που επιβραδύνουν την εξέλιξη της δράσης; • Σε ποια σημεία του έργου εντοπίζεις αντιστροφή της τύχης του ήρωα (κρίση); • Πώς διαμορφώνεται η λύση των συγκρούσεων που λαμβάνουν χώρα στο έργο; • Ποιο είναι το τέλος του έργου; 		
διακειμενικότητα		
<ul style="list-style-type: none"> • Γίνεται αναφορά σε άλλα κείμενα; Αν ναι, με ποιους τρόπους; (Γίνεται, για παράδειγμα, αναφορά σε γνωστούς χαρακτήρες άλλων λογοτεχνικών έργων;) • Αξιοποιείται η παλαιότερη λογοτεχνική παράδοση; Αν ναι, πώς; 		
ενδιαφέροντα στοιχεία		
<ul style="list-style-type: none"> • Σημεία του έργου που δεν έγιναν κατανοητά. • Σημεία που κούρασαν. • Σημεία που άρεσαν ιδιαίτερα. 		

Κεντρικός χαρακτήρας	
εξωτερικά χαρακτηριστικά	
τα λόγια του/της	οι πράξεις του/της
οι σκέψεις του/της	
οι κρίσεις και η στάση των άλλων γι' αυτόν/αυτή	
βοηθοί	αντίπαλοι

2. Το αναγνωστικό ημερολόγιο

Στο αναγνωστικό ημερολόγιο καταγράφεται η πορεία της ανάγνωσης ανά εβδομάδα στο σπίτι και στην τάξη.

χρονοπρογραμματισμός	τι κάνουμε στην τάξη κατά τη διάρκεια του διδακτικού διώρου	τόπος ανάγνωσης
1η εβδομάδα	δραστηριότητες πριν από την ανάγνωση	ανάγνωση στο σχολείο
	ανάγνωση επιλεγμένων χωρίων/σελίδων στην τάξη	
	ανάθεση σελίδων για ανάγνωση στο σπίτι	ανάγνωση στο σπίτι
2η εβδομάδα	ανάγνωση επιλεγμένων χωρίων/σελίδων στην τάξη	ανάγνωση στο σχολείο
	συζήτηση για το απόσπασμα που αναγνώστηκε στο σπίτι την προηγούμενη εβδομάδα	ανάγνωση στο σπίτι
	ανάθεση σελίδων για ανάγνωση στο σπίτι	
3η εβδομάδα	ανάγνωση επιλεγμένων χωρίων/σελίδων στην τάξη	ανάγνωση στο σχολείο
	συζήτηση για το απόσπασμα που αναγνώστηκε στο σπίτι την προηγούμενη εβδομάδα	ανάγνωση στο σπίτι
	ανάθεση σελίδων για ανάγνωση στο σπίτι	
4η εβδομάδα	ανάγνωση επιλεγμένων χωρίων/σελίδων στην τάξη	ανάγνωση στο σχολείο
	συζήτηση για το απόσπασμα που αναγνώστηκε στο σπίτι την προηγούμενη εβδομάδα	ανάγνωση στο σπίτι
	ανάθεση σελίδων για ανάγνωση στο σπίτι	
5η εβδομάδα	ανάγνωση επιλεγμένων χωρίων/σελίδων στην τάξη	ανάγνωση στο σχολείο
	συζήτηση για το απόσπασμα που αναγνώστηκε στο σπίτι την προηγούμενη εβδομάδα	

**δομικά μέρη
μυθιστορήματος**

σελίδες βιβλίου

ημερομηνία

κατά την ανάγνωση

10 ώρες

Στη φάση αυτή οι μαθητές και οι μαθήτριες, προετοιμασμένοι για το ότι η ανάγνωση εκτυλίσσεται στο σπίτι αλλά και στο σχολείο, αξιοποιούν το αναγνωστικό ημερολόγιο. Την ανάγνωση των αποσπασμάτων αναθέτει ο/η εκπαιδευτικός στους μαθητές/-τριες που προσφέρονται γι' αυτόν τον σκοπό.

Οργανώνονται μικρές συζητήσεις σχετικά με τις σημειώσεις. Επομένως, ο/η εκπαιδευτικός δίνει τον λόγο στους/στις μαθητές/-τριες, μετά από την ανάγνωση του αποσπάσματος, ώστε να ρωτήσουν σχετικά με ό,τι έχουν σημειώσει. Οι ερωτήσεις δεν αφορούν μόνο το απόσπασμα αυτό, αλλά και ό,τι διαβάστηκε τις προηγούμενες εβδομάδες από τους/τις μαθητές/-τριες στο σπίτι και τις σημειώσεις που κράτησαν κατά την ανάγνωσή τους.

Θέματα συζητήσεων

- ▶ Αναζητήσεις ερμηνειών λέξεων
- ▶ Διευκρίνιση θολών σημείων στην πλοκή
- ▶ Διευκρινίσεις συμπεριφοράς χαρακτήρων
- ▶ Τι σας έκανε εντύπωση από αυτό που διαβάσατε;
- ▶ Θέλει κάποιος να διαβάσει κάτι που του άρεσε πολύ; Ποια χαρακτηριστικά της σκηνής που μας διάβασες σε έκαναν να την επιλέξεις;
- ▶ Μέχρι στιγμής συνέβη κάποια σύγκρουση χαρακτήρων; Τι πιστεύεις ότι θα γίνει στη συνέχεια;

ΟΜΑΔΑ 1

χαρακτήρες

Δραστηριότητες σχετικές με τον τρόπο δόμησης των χαρακτήρων:

Ενδεικτικά, σχολιάζονται τα ακόλουθα:

- ▶ Επίθετα που μπορούμε να αποδώσουμε στους χαρακτήρες
- ▶ Ευθύς λόγος μέσω του οποίου γνωρίζουμε τους χαρακτήρες: Τι μας αποκαλύπτει γι' αυτούς;
- ▶ Αφηγηματικά σχόλια για την αντίδραση του χαρακτήρα
- ▶ Πρωτοπρόσωπη αφήγηση (αυτοβιογραφικός λόγος)
- ▶ Επεισόδια στα οποία εμπλέκονται οι χαρακτήρες (δράση)
- ▶ Διαφωνίες των χαρακτήρων μεταξύ τους
- ▶ Ποια είναι η σχέση του χαρακτήρα με τον κόσμο στον οποίο δρα; Έρχεται σε αντιπαράθεση με αυτόν εισάγοντας το καινούργιο ή είναι μέρος του κόσμου αυτού χωρίς να συγκρούεται;
- ▶ Πώς το φύλο του χαρακτήρα επηρεάζει τη στάση των άλλων απέναντί του;

ΟΜΑΔΑ 2

ο κόσμος της ιστορίας

Δραστηριότητες σχετικές με τον τρόπο δόμησης του πλαισίου στο οποίο εκτυλίσσεται η ιστορία:

- ▶ **Χώρος:** Πώς παρουσιάζεται ο χώρος; Ποιος είναι; Τι χαρακτηρίζει τον χώρο;
- ▶ **Χρόνος:** Πώς ορίζεται ο χρόνος; Είναι μήπως άχρονο το κείμενο;
- ▶ **Αντικείμενα/Μέσα:** Ποια αντικείμενα/μέσα περιβάλλουν τους ήρωες και ποια από αυτά είναι μέρος της δράσης τους; Ποιων αντικειμένων η έλλειψη επισημαίνεται και πώς επιδρά αυτή στην πλοκή;
- ▶ Υπάρχουν **εξωτερικές καταστάσεις** οι οποίες επιδρούν στους ήρωες και μεταβάλλουν την πορεία της δράσης τους; (π.χ. εξουσιαστικές δομές)
- ▶ **Ατμόσφαιρα του έργου:** Εδώ μπορούμε να βρούμε μερικούς χαρακτηρισμούς της ατμόσφαιρας και να ζητήσουμε να επιλέξουν και αιτιολογήσουν την επιλογή τους (π.χ. χαρούμενη, καταθλιπτική, σκοτεινή...)

- ▶ Πώς ο χρόνος της ιστορίας κατανέμεται στην αφήγηση; Υπάρχουν γεγονότα που διήρκεσαν πολύ αλλά παρουσιάζονται σχετικά σύντομα στην αφήγηση; Υπάρχουν γεγονότα που διήρκεσαν λίγο αλλά καταλαμβάνουν χώρο στην αφήγηση;
- ▶ Ποιος από τους αφηγηματικούς τρόπους που αξιοποιούνται στο μυθιστόρημα συμβάλλει πιο ολοκληρωμένα στη σκιαγράφηση των χαρακτήρων;
- ▶ Με ποια μέσα (αφηγηματικούς τρόπους και τεχνικές) εκφράζεται το προσωπικό βίωμα των χαρακτήρων;
- ▶ Πιστεύεις ότι η πρωτοπρόσωπη αφήγηση θα φώτιζε καλύτερα τον χαρακτήρα;
- ▶ Πώς συμβάλλει η παρουσία των σχολίων του αφηγητή στην ανάπτυξη των χαρακτήρων;
- ▶ Ποια μειονεκτήματα νομίζεις ότι έχει η μηδενική εστίαση για την ανάπτυξη των χαρακτήρων;
- ▶ Μηδενική εστίαση ή Εσωτερική Εστίαση: πώς συμβάλλει η καθεμιά στην υποβολή των συναισθημάτων που απορρέουν από την ατμόσφαιρα που κυριαρχεί στην αφήγηση;

Διευκρινίζονται οι παρακάτω όροι:

Αφήγηση: η ιστορία στην οποία αναφέρεται η αφηγηματική διαδικασία, η διαδοχή των γεγονότων σε χρονική και αιτιακή σειρά και οι ποικίλες σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ τους.¹

Διάλογος: απαντά σε όλα σχεδόν τα λογοτεχνικά είδη. Κύρια θέση όμως έχει στο δραματικό έργο όπου αναπαράγεται με τρόπο άμεσο και καθημερινό η καθημερινή κατάσταση της διανθρώπινης επικοινωνίας.²

Εσωτερικός Μονόλογος: αφηγηματική τεχνική με την οποία ο/η αναγνώστης/-τρια έχει την εντύπωση ότι αποκτά αδιαμεσολάβητη και άμεση πρόσβαση στις σκέψεις και στην εσωτερική ζωή ενός χαρακτήρα. Συνήθως, οι σκέψεις, τα συναισθήματα, οι αναμνήσεις και οι συνειρμοί του χαρακτήρα παρουσιάζονται σε α' πρόσωπο και χρόνο ενεστώτα.³

Αφηγηματικό σχόλιο: όρος της αφηγηματολογίας που αναφέρεται σε σκέψη, κρίση, σχόλιο του αφηγητή. Εντάσσεται στην κατηγορία των αφηγηματικών τρόπων και λειτουργεί ως παύση που διακόπτει τη δράση.

Εστίαση: Πρόκειται για μηχανισμό οποίος επηρεάζει τη ροή της αφηγηματικής πληροφορίας από τον αφηγητή προς τον αποδέκτη και αναφέρεται στο ποιος είναι ο εικονολήπτης της ιστορίας η οποία παρουσιάζεται στον αποδέκτη.⁴

1 Παρίσης, Γ.Ν. (2007). «Αφήγηση». Στο *Λεξικό της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Πρόσωπα. Έργα. Ρεύματα. Όροι*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

2 Πούχνερ, Β. (2007). «Διάλογος». Στο *Λεξικό της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Πρόσωπα. Έργα. Ρεύματα. Όροι*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη. Βλ. επίσης: Αναφερόμενος λόγος: Πρόκειται για μιμητικό λόγο. Ο αφηγητής προσπαθεί να παραχωρήσει τη θέση του στους ήρωές του και αναπαράγει τον διάλογο ή την ομιλία τους γενικά χωρίς περικοπές ή αλλοιώσεις. Από τυπογραφικής πλευράς, η πιστή αυτή απόδοση του διαλόγου αποδίδεται με εισαγωγικά ή με παύλες. Παρίσης, Γ.Ν. (2007). «Εγκλιση». Στο *Λεξικό της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Πρόσωπα. Έργα. Ρεύματα. Όροι*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

3 Παρίσης, Ι., Παρίσης, Ν. *Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων*. Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού/ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ». Βλ. επίσης: Παρίσης, Γ.Ν. (2007). «Εσωτερικός Μονόλογος». Στο *Λεξικό της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Πρόσωπα. Έργα. Ρεύματα. Όροι*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

4 Παρίσης, Γ.Ν. (2007). «Εγκλιση». Στο *Λεξικό της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Πρόσωπα. Έργα. Ρεύματα. Όροι*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

- ▶ Ποιοι θεματικοί άξονες αναδύονται κατά την ανάγνωση του βιβλίου;
- ▶ Πώς οι αφηγηματικοί τρόποι συμβάλλουν στην ανάδειξη του κεντρικού και των δευτερευόντων θεματικών αξόνων που υπάρχουν στο βιβλίο;
- ▶ Πώς αντιμετωπίζει το θέμα ο χαρακτήρας Α;
- ▶ Υπάρχουν δύο απόψεις γύρω από το θέμα;
- ▶ Υπάρχουν διαφορετικές κοσμοθεωρίες για το θέμα; Σε ποια στιγμή της εξέλιξης της πλοκής συγκρούονται οι δύο αυτές κοσμοθεωρίες;
- ▶ Ο κόσμος μέσα στον οποίο εκτυλίσσεται η πλοκή πώς υπηρετεί το κεντρικό θέμα του μυθιστορήματος; Υπάρχουν περιγραφές στο μυθιστόρημα οι οποίες αναδεικνύουν καλύτερα το θέμα;
- ▶ Εδώ μπορεί να δοθεί έμφαση στη διαχείριση της ιστορίας στην αφήγηση. Για παράδειγμα, υπάρχουν σημεία της ιστορίας που επαναλαμβάνονται πολλές φορές με απώτερο σκοπό την ανάδειξη ενός θέματος;
- ▶ Υπάρχουν γεγονότα που αποσιωπώνται και ύστερα αποκαλύπτονται από κάποιον ήρωα;

Ανακοίνωση των συμπερασμάτων των ομάδων στην ολομέλεια της τάξης και κατευθυνόμενος διάλογος

Αφού οι εκπρόσωποι των ομάδων αναπτύξουν τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε η ομάδα, μπορούν να τεθούν διάφορες ερωτήσεις που αφορούν το σύνολο:

- ▶ Σας άρεσε;
- ▶ Εσείς τι θα κάνατε αν ζούσατε σε αυτήν την εποχή;
- ▶ Πώς ήταν η εμπειρία της ανάγνωσης ολόκληρου μυθιστορήματος;
- ▶ Υπήρξε κάποιο σημείο που πιστεύετε ότι θα μπορούσαμε να βελτιώσουμε στη διαδικασία ανάγνωσης;

Γραπτές εργασίες ή παραγωγή ψηφιακού λόγου

Οι δραστηριότητες που μπορούμε να βάλουμε εδώ είναι καλό να είναι δημιουργικές. Ενδεικτικά:

- ▶ Συλλέγουμε τις κριτικές για το έργο και στη συνέχεια γράφουμε τη δική μας.
- ▶ Γράφουμε τους λόγους που το βιβλίο μάς άρεσε ή γιατί δεν μας άρεσε.
- ▶ Αλλάζουμε το τέλος.
- ▶ Εξοικειωνόμαστε με διαφορετικά κειμενικά είδη. Π.χ. σελίδες ημερολογίου ή μια επιστολή που γράφουμε για λογαριασμό ενός ήρωα.
- ▶ Εντάσσουμε θεματολογικά το βιβλίο σε κάποια από τις συστάδες που προηγήθηκαν και εξετάζουμε ποια όψη του θέματος προσεγγίστηκε μέσω των συστάδων και μέσω του βιβλίου.
- ▶ Δημιουργούμε μια ψηφιακή ιστορία με κάποιο από τα θέματα του βιβλίου.
- ▶ Δημιουργούμε μια ψηφιακή αφίσα ή ζωγραφίζουμε μια αφίσα.
- ▶ Φτιάχνουμε ένα κολάζ.

